

KÄSKKIRI

Tallinn

Kuupäev digiallkirjas nr 13-A

Ajutise kaitse alla võtmine

Muinsuskaitseseaduse (edaspidi *MuKS*) § 21 lg 1 ja lg 3, § 23 lg 1 alusel:

1. Võtta ajutise kaitse alla kultuuriväärtusega maa-ala Tartu maakonnas Kambja vallas Pühi külas (Elva metskond 22, KÜ 28203:004:0365).
2. Kehtestan ajutise kaitse piiri vastavalt kaardile käskkirja lisas 1.
3. Kehtestan maa-alale kuue kuu pikkuse ajutise kaitse alates käskkirja allkirjastamisest.
4. Avaldada käskkiri kultuurimälestiste registris.
5. Kanda ajutise kaitse maa-ala Maa-ameti kultuurimälestiste kaardikihile.
6. Käskkiri jõustub allakirjutamisel.

Otsuse peale on 30 päeva jooksul võimalik esitada vaie Muinsuskaitseametile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebus Tallinna Halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

1. Asjaolud

- 1.1. 17. jaanuaril 2024 teavitas eraisik TJ Muinsuskaitseametit, et Kambja valla Pühi küla territooriumile (Elva metskond 22 kinnistu; katastritunnusega 28203:004:0365) on antud üldgeoloogilise uurimistöö luba (Keskkonnakaitaseluba nr YGUL/520909). Luba on väljastatud 28.12.2023.
- 1.2. Kogutud andmetele tuginedes võib eeldada, et Elva metskond 22 kinnistul on ajalooliselt asunud linnus. Varasemad teated võimalikust linnusekohast pärinevad 20. sajandi alguses Jaan Jungi poolt koostatud käsikirjalistest materjalidest, kus mainitakse Kambja vallas Pulli külas endise Kambja köstri mõisa lähedal metsas olevat võimalikku linnuseaset¹. Linnuseaset mainitakse ka 1928. aasta Kambja kihelkonnakirjelduses, kus viidatakse Uibo asundusest (end. Uibo mõisast)² põhja pool asuvale mäele, mida kutsutakse Köstrimäeks ning mida peetakse muisteks linnamäeks³. 2021. aastal kontrollis antud informatsiooni kohapeal Tartu Ülikooli arheoloogia kabineti tehnik Andres Vindi, kes oma vaatluse ja selle käigus rajatud kontrollaukude (šurfide) toel kinnitab, et tegemist on omaaegse linnuseasemega, sealjuures tuvastati füüsiliselt eristatava linnuse (ring)valli juurest tugev sõene kiht, mis võib viidata kaitsevalli mahapõlemisele⁴. Analoogetele linnusekohtadele tuginedes ei saa välistada asulakoha olemasolu linnusest ida poole jääval seljandikupealsel platool.
- 1.3. Muinsuskaitseamet on 2022. aastal teavitanud Köstrimäe uuringuruumi geoloogiliste uuringute loa taotlusega seoses Keskkonnaametit ja Riigimetsa Majandamise Keskust (kiri 29.04.2022, WD nr 1.1-7/749), et uuringuruumi alal asub Pühi linnamägi (Tartu Ülikooli muististe andmebaas, ID 3014), mistõttu soovib Muinsuskaitseamet olla kaasatud Köstrimäe uuringuruumiga seotud keskkonnalubade menetlustesse, et vajadusel

¹ Mss 109 (7), Mss 109 (17). Jaan Jungile ja Eesti Kirjanduse Seltsile saadetud kirjade kogu TLÜ arheoloogia teaduskogu arhiivis

² Tänapäevane Ubina kinnistu (katastritunnusega 28203:006:0194). Uibomõisa nime all tunti Kambja endise köstri mõisa.

³ M. Ehrlich. 1928. Ajalooline traditsioon. Kogutud 1928. aasta suvel Kambja kihelkonnast.

⁴ Registreeritud Tartu Ülikooli muististe andmebaasis (TÜ ID 3014).

nõustada arheoloogiapärandi kaitse osas eesmärgiga säilitada maksimaalselt teada olev arheoloogiapärand. Sellele vaatamata ei kaasatud Muinsuskaitseametit 28.12.2023 väljastatud üldgeoloogiliste uurimistööde loa menetlusse.

- 1.4. Üldgeoloogiliste uurimistööde käigus rajatakse uuringualale puurauke ja vajadusel kaeveõõsi, sealjuures on üks puuraukudest kavandatud linnuse õuealale. Kaevetööd, sh ka rasketehnikaga sõitmine, mis pinnast rikub, ohustab linnuse ja selle esise potentsiaalse asulakoha kultuurikihi säilimist.

2. Õiguslikud põhjendused

- 2.1. Kultuuriväärtusega asja või maa-ala võib võtta ajutise kaitse alla, et hinnata mälestiseks tunnistamise menetluse algatamise vajadust ja vajaduse korral viia läbi mälestiseks tunnistamise menetlus (MuKS § 21 lg 1). Muinsuskaitseameti kogutud informatsiooni (vt p 1.2.) põhjal saab öelda, et Elva metskond 22 kinnistul asub kultuuriväärtusega maa-ala, millest võib saada mälestis. Mälestise tunnustele vastavuse ja mälestiseks tunnistamise menetluse algatamise vajaduse hindamiseks on Muinsuskaitseametil vaja maa-alal korraldada arheoloogilised uuringud ning ekspertiis.
- 2.2. Ajutist kaitset kohaldatakse juhul, kui on piisav alus arvata, et kultuuriväärtusega asi või maa-ala võib enne mälestiseks tunnistamist hävida või kaduda või asja või maa-ala kultuuriväärtust rikutakse (MuKS § 21 lg 2). Võttes arvesse, et Muinsuskaitseamet on tuvastanud potentsiaalse mälestise kultuurikihi kahjustamise tõenäosuse, on oht, et kultuuriväärtusega maa-ala võib saada kahjustatud.
- 2.3. Ajutise kaitse alla võetakse maa-ala Elva metskond 22 kinnistu keskosas, kus paiknevad nii linnuse ringvalliga ümbritsetud platoo kui ka linnusest ida poole jääv seljandik, kus võib esineda linnuse esisele asulakohale iseloomulikke arheoloogilist kultuurikihti. Linnus ja selle esine potentsiaalne asulakoht paiknevad u 10 ha suurusel maa-alal ligikaudu 350 m pikkusel ja 350 m laiusel alal (vt Lisa 1).
- 2.4. Ajutise kaitse alla võtmisega ei ole asja või maa-ala mälestiseks tunnistatud. Maa-ala mälestiseks tunnistamise korral tuleb kaaluda kõiki argumente, sh omaniku huve, kuid eelnevalt peab olema võimalik maa-ala kultuuriväärtus välja selgitada. Seisukoha kujundamiseni peab olema tagatud linnuse alal oleva teadusliku tähendusega informatsiooni säilimine puutumatuna kuni nõuetekohase arheoloogilise uuringu läbiviimiseni. Sellist olukorda saab tagada asjale ajutise kaitse režiimi kehtestamisega.
- 2.5. Arheoloogiline kultuurikiht on inimtegevuse tulemusena või kaasmõjul tekkinud ladestus, mis võib sisaldada ehitusjäänuseid, vrakke, inim- ja loomaluid, arheoloogilisi leide, sealhulgas töö- ja tarbeesemeid, tootmisjääke ja muud sellist (MuKS § 6). Arheoloogilist kultuurikihti rikub selle asukohas kaevamine või muu tegevus, mille tagajärjel ladestunud informatsioon paisatakse segi selliselt, et edasine teaduslik uurimine tervikliku ajalooallikana muutub keeruliseks.
- 2.6. Arheoloogilisele kultuurikihile viitavate tunnuste ilmnemisel on oht selle rikkumisele nii pinnase- ja kaevetööde käigus kui ka otsinguvahendi kasutamisega.
- 2.7. Ajutise kaitse alla võetud asja või maa-ala suhtes kohaldatakse muinsuskaitseaduses mälestise kohta sätestatud. Ajutise kaitse all oleva asja või maa-ala omanikul või valdajal on mälestise omaniku või valdaja õigused ja kohustused, sh Muinsuskaitseameti määratud uuringu tegemise kulu hüvitamise taotlemise õigus (MuKS § 22, § 48 lg 2). Ajutise kaitse alal on keelatud asja hävitamine või rikkumine säilitamiskohustuse alusel (MuKS § 33) ning kõik ajutise kaitse ala füüsiliselt mõjutavad tööd tuleb eelnevalt Muinsuskaitseametiga kooskõlastada ja saada nendeks luba. Muinsuskaitseameti loata on ajutise kaitse alla võetud maa-alal keelatud ehitamine, kõrghaljastuse rajamine, raie-, kaeve- ja muud pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud tööd, samuti ankurdamine, traalimine, süvendustööde tegemine ja tahkete ainete kaadamine (MuKS § 52).
- 2.8. Ajutise kaitse alla võib asja või maa-ala võtta kuni kuueks kuuks (MuKS § 23 lg 1). Muinsuskaitseamet võib ajutise kaitse tähtaega pikendada 6 kuu võrra, kui uuringu käigus

ilmneb asjaolusid, mis vajavad uuringu mahtu suurenda või uuringu teostamine on takistatud Muinsuskaitseametist mitte olenevatel põhjustel.

- 2.9. Ajutise kaitse vajaduse ära langemisel enne tähtaja lõppu ajutine kaitse lõpetatakse.
- 2.10. Elva metskond 22 kinnistu keskosa ajutise kaitse rakendamine on kiireloomuline vajadus ning lähtuvalt MuKS § 21 lg-st 2, võib ajutise kaitse kohaldamisel jätta ära arvamuse küsimise menetlusosalistelt. Tuginedes eelnevalt, ei ole Muinsuskaitseamet ajutise kaitse rakendamisel küsinud arvamust menetlusosalistelt ja teistele puudutatud isikutelt.
- 2.11. Vastavalt kultuuriministri 24.04.2019.a määruse nr 17 „Kultuurimälestiste registri põhimäärus“ § 1 lg 2 p-le 3 ja §-le 10, kannab Muinsuskaitseamet ajutise kaitse andmed kultuurimälestiste registrisse, avaldab ajutise kaitse käskkirja kultuurimälestiste registris ning avalikustab ajutise kaitse maa-ala Maa-ameti kultuurimälestiste kaardikihil (MuKS § 21 lg 3).

/allkirjastatud digitaalselt/

Marilin Mihkelson
peadirektor

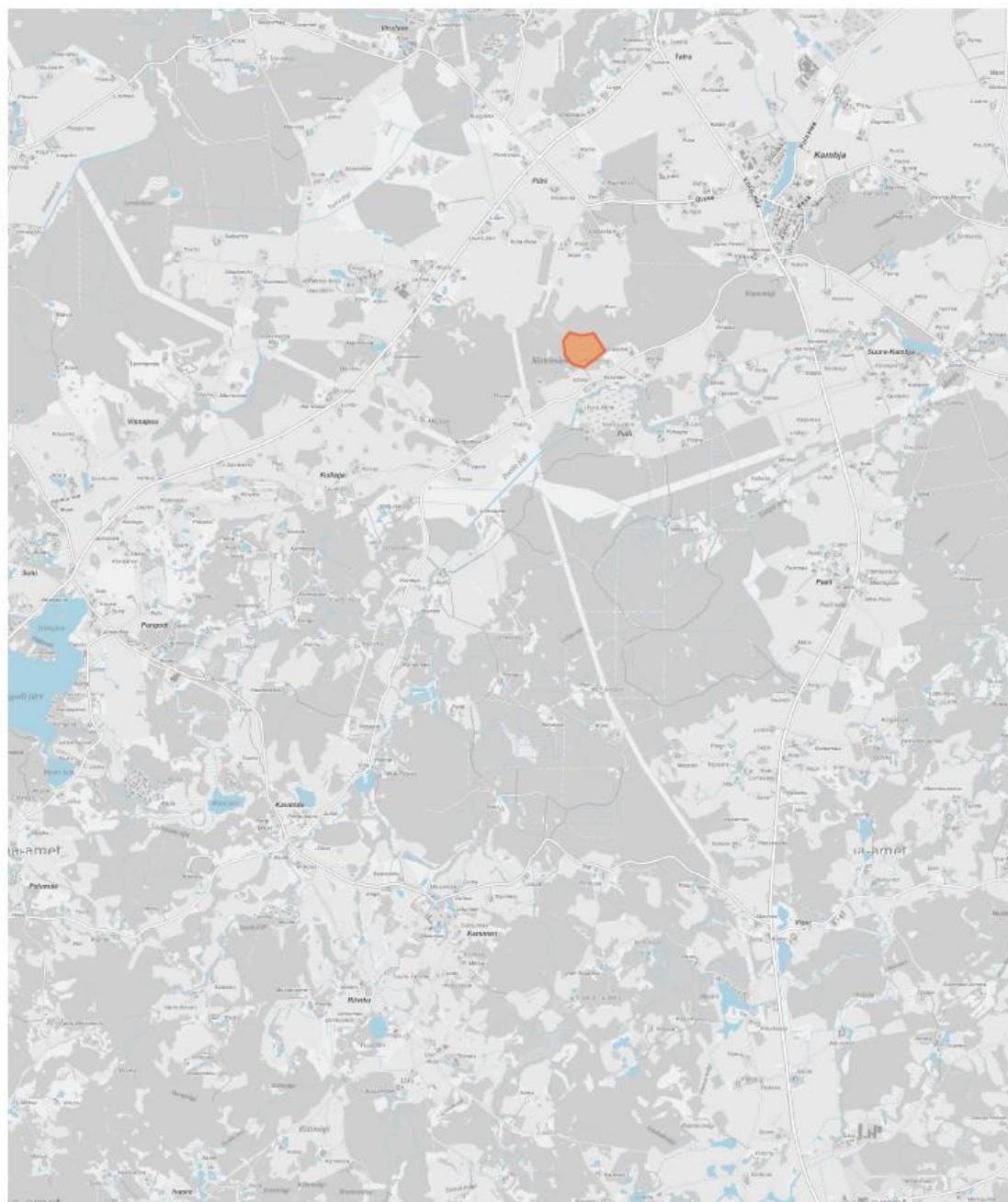
Lisa 1. Ajutise kaitse alla võetava linnuse asukoht, piir ja koordinaadid (aluskaart: Maa-amet 2023).

Eero Heinloo, kaitsekorralduse spetsialist, 51964752, eero.heinloo@muinsuskaitseamet.ee

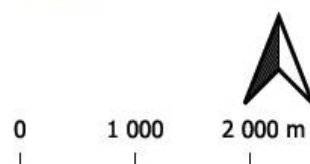
Lisa 1

Muinsuskaitseameti peadirektori 2024. a käskkirja nr 13-A
„Ajutise kaitse alla võtmine“ juurde

Lisa 1. Ajutise kaitse all oleva maa-ala asukoht, piir ja koordinaadid.

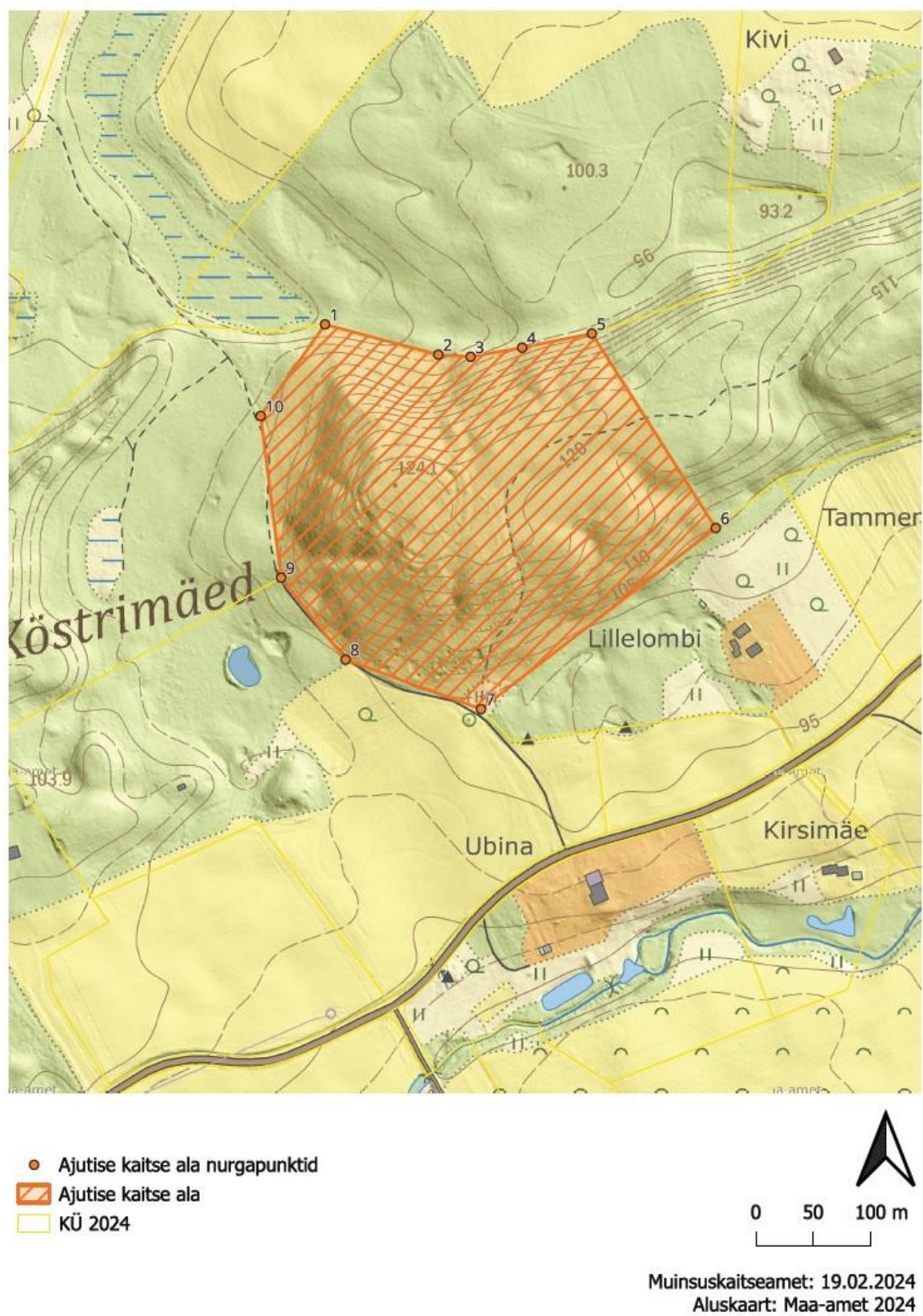

 Ajutise kaitse ala

Muinsuskaitseamet: 19.02.2024
Aluskaart: Maa-amet 2024

Kaart 1. Ajutise kaitse alla võetava linnuse asukoht (aluskaart: Maa-amet 2024).

Kaart 2. Ajutise kaitse alla võetava linnuse piir (aluskaart: Maa-amet 2024).

Nr	X	Y
1	6456810,37	656410,72
2	6456783,91	656509,53
3	6456782,15	656537,6
4	6456790,08	656582,53
5	6456802,41	656643,31
6	6456632,773	656751,278
7	6456474,86	656546,67
8	6456517,97	656428,69
9	6456589,48	656372,46
10	6456730,472	656354,588

Tabel 1. Ajutise kaitse alla võetava linnuse koordinaadid.